

- V.: 28, 00 - 41, 99 nap
 VI.: 42, 00 - 62, 99 nap
 VII.: 63, 00 - 89, 99 nap
 VIII.: 90, 00 - 119, 99 nap
 IX.: 120, 00 és több nap.

3. A módszer részletezését l.: SÁRDY Péter: Statisztikus összefüggések olvasásvizsgálatokban. = Könyvtári Figyelő, 1970.1. sz. 70-79.p.
4. Az asszociációs együtthatóval ellentétben a mutató -1 esetén jelez függetlenséget, +1 esetén pedig függvénykapcsolatot, mivel értéket az egyező ítéletek - különböző ítételek száma
összes ítéletek száma
 összefüggés alapján kell kiszámítani.

Könyvtárközi kölcsönzések statisztikai vizsgálata a folyóiratállomány fejlesztése szempontjából

KOKAS Endréné — KOVÁTS Zoltán

A Kémiai Szakirodalmi Kooperációs Kör koordináló könyvtáraként a Veszprémi Vegyipari Egyetem Központi Könyvtára a maga szakterületén országos szolgáltatások kifejlesztésével járul hozzá a kutatómunka műszaki-tudományos információkkal való megalapozásához. A számítógépes kémiai szakirodalomfigyelő szolgálat, a reprográfiai és a szervezés stádiumában álló fordító-szolgálat összefüggő vertikális láncot képez, amely korszerű, termelékeny, gyors módszerek alkalmazásával a fenntartó szerv, a Veszprémi Vegyipari Egyetem igényein túl regionális, sőt országos igények kielégítésére is egyre inkább vállalkozhat. Ugyanakkor az igények fejlesztését is feladatának tartja. Ezt egyrészt az egyetemi hallgatók "Szakirodalmi ismeretek" tantárgyának oktatásával, másrészt olvasóinak az időt rabló utánjárás-tól, kölcsönzéstől és kivonatolástól való mentesítésével törekszik megvalósítani.

A tájékoztatási módszerekről nyújtott ismertetés, a referáló lapok és egyéb feltáró, valamint visszakereső eszközök használatának bemutatása ugyan-csak hozzájárult ahhoz, hogy olvasóink igénylik a munkaterületük teljes szakirodalmának áttekintését, azonkívül a kiválasztott dokumentumok gyors - lehetőleg közvetlenül olvasható másolatban való - rendelkezésre bocsátását, szükség esetén lefordítását. Mindezeknek a fent említett szakirodalmi információknak legfőbb forrásai a példr folyóiratok. Az egyéb dokumentumtípusok (monográfiák, szabadalmak, szabványok, kongresszusi jelentések stb.) használatának gyakoriságára EGYHÁZYNÉ és MAÁR Hilda⁽¹⁾ tanulmánya tartalmaz néhány adatot.

A VIZSGÁLAT CÉLJA ÉS MÓDSZERE

A primér folyóiratoknak a kémiai szakirodalmi tájékoztatás szempontjából – az eddigiek alapján megítélhető – jelentősége miatt jelen tanulmány céljával tüzte ki annak a megállapítását, hogy melyek azok a folyóiratok, amelyeket leggyakrabban kellett könyvtárközi kölcsönzés útján beszerezni olvasóink számára. Az ilyenek ugyanis a VVEKK jelenlegi folyóiratállományának legsürgősebb pótolandó hiányosságait jelentik. Fontossági sorrendjük egyértelműen meghatározza a rendelkezésre álló összegből megvehető folyóiratok címét és számát.

A kitűzött cél érdekében feldolgoztuk az 1971. év folyamán beérkezett 2550 db könyvtárközi kölcsönzőlapunk nyilvántartási célból készült és megőrzött másolatát. Közülük 2153 volt a folyóirat-közlemény, 397 az egyéb kérés. Ezekon kívül beszereztünk még 574 fordítást, 659 szabadalmat és 78 szabványt. A kéréslapok feldolgozásában a következő munkafázisokat alkalmaztuk.

1. A 2153 folyóirat-kéréslapot betűrendbe raktuk.
2. Összeszámoltuk az azonos folyóiraatra vonatkozó kéréslapokat.
3. Minden folyóiratféleség címét és a vonatkozó kéréslapok számát katalóguskartonra irtuk.
4. A katalóguscédulákat a címre vonatkozó kérések csökkenő száma szerint rendeztük.
5. A folyóiratokat fontosságuk sorrendjében jegyzékbe foglaltuk.
6. A kérések gyakoriságának megoszlását táblázatba foglaltuk.

Végeredményként megkaptuk (1971-re vonatkoztatva) a VVEKK olvasói számára leggyakrabban kölcsönkért folyóiratok jegyzékét, továbbá képet alkothattunk az egyes folyóiratféleségekre vonatkozó kérések gyakoriságának megoszlásáról.

AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE

A más könyvtárakból kölcsönzött folyóiratok jegyzéke azt mutatja, hogy ezek elsősorban az egyetem profiljának határterületeit képviselő kiadványok, vagy a gyűjtőkörünkbe tartozók régebbi évfolyamai. Feltűnően sok köztük a biokémiai jellegű, ami a "divatos" témák elterjedését jelzik egyetemünkön.

A kölcsönkért folyóiratféleségek nagy száma (869) jelzi továbbá az irodalom jelentős szóródását, egyben az egyetem kutatási tevékenységének széles spektrumát. Mindkét körülmény jelentősen megnehezíti az ellátottság további javítását eredeti folyóiratok előfizetése útján. Ha a hiányzó folyóiratok előfizetésére szükséges – jó közelítéssel – 2,6 millió Ft-nak tekinthető összeget párhuzamba állítjuk a helyettesítésükre – 1971-ben – beszerezett xerox másolatokra kiadott 50 875 Ft-tal (<2%!), kitűnik a reprográfiai szolgáltatások népgazdasági jelentősége. ⁽³⁾

Azt is hozzá kell tenni azonban, hogy a reprográfiai szolgálat csak akkor tudja jelentékenyen csökkenteni az eredeti folyóiratok megrendelésére kifizetett deviza-összegeket, ha gyors és megbízható.

A VVEKK vertikális szakirodalmi szolgáltatásainak láncolatában a reprográfiai szolgálat gyorsaságát és biztonságos működését az olyan típusú zárt folyóiratbázis tudná biztosítani, amelyben kb. 1000 féle – statisztikai adatok alapján kiválasztott – folyóirat minél hosszabb és hiánytalan sorozata

állna rendelkezésre. Eredeti folyóiratot sem kölcsön, de 3, vagy 5 évig még kötés címén sem lehetne belőle elvinni. Viszont közvetlenül a raktár mellé telepített xerox automata készítené 1-2 nap alatt a levélben, vagy telexen megrendelt másolatokat. (Az országos igények kielégítésére alkalmas folyóiratbázis részletes terve és költségvetése (kb. 5 millió Ft) megtalálható a VVEKK 1970. évi munkájáról szóló beszámolóban. (4)

A mellékelt táblázat azt mutatja, hogy a legfontosabb 33 folyóiratot kb. 100 000 Ft-ból, a hiányzó információk felét jelentő 155 folyóiratot pedig nem egészen 500 000 Ft-ból elő lehetne fizetni.

ÖSSZEFOGLALÁS

A VVEKK 1971. évi könyvtárközi kölcsönzéseinek statisztikai vizsgálata alapján megállapítottuk a legfontosabb hiányzó folyóiratok címét, előfizetési díját és ennek következtében az ellátottság javulásának várható mértékét. A VVEKK-n létesítendő zárt folyóiratbázisról a hazai kémiai szakirodalmi információs igények jelentős része reprográfiával kielégíthető lenne. Több oldalú vizsgálataink arra mutatnak, hogy azonos szintű szakirodalmi ellátottság biztosítható az eredeti folyóiratok helyett reprográfiák útján az előfizetési díj 2-5 százalékaért.

JEGYZETEK

1. "A számítógépes Kémiai Szakirodalomfigyelő Szolgálat hatáskórának, valamint gazdaságosságának vizsgálata az 1971. év adatai alapján." OSZK. KMK. kutatási jelentés. 1972.
2. A 2153 vizsgált folyóirat-kérés közül 2008-at kaptunk másolatban, a többit eredetiben kölcsönözték és saját xerox készülékünkön másoltuk le. Meg kell jegyezni azt is, hogy a másolatok 10 százalékát ajándékként kaptuk.
3. Ezzel kapcsolatban l. még Egyházyiné és Maár H. idézett tanulmányát.
4. Beszámoló a VVEKK 1970. évi munkájáról. Veszprém, 1971.

Az egyes folyóiratokra vonatkozó kérések gyakoriságának megoszlása
1971-ben

Azonos folyóiratra vonatkozó kérések száma (x)	Hány olyan folyó- irat volt, amelyet x-szer kértek?	Kérések		Előfizetési díj	
		száma	%	Ft	%
20-40	7	177	8,2	21 000	0,81
14-40	14	288	13,4	42 000	1,62
9-40	33	491	22,8	99 000	3,81
4-40	155	1146	53,2	485 000	18,65
1-40	869	2153	100,0	2067 000	100,00